

in leta, za te ne velja zakon. Znani so nam kraji, kjer niso bile službe razpisane leta in leta, in znani so nam kraji, kjer se tudi ne razpisujejo gotove službe, akoravno bi bilo prosilcev kakor gob po dežju.

Kje pa tu tiči vzrok, da se tako vestno „izlorablja“ zakon? Odgovor ni težak! V učiteljstvu samem! Pomagajmo si sami in godile se ne bodo gotovo več take „zakonitosti“. Naše mnenje bi bilo tako: V „Uč. Tovarišu“ naj se na prvi strani v začetku oznanjajo take službe, ki še niso razpisane v stalno namestitev, akoravno je že čas bil; n. pr.: V okraju N. N. še ni razpisana služba v N. N.*)

In kaj pa naša okraj. učiteljska društva? Čemu so pa ta tukaj? Mogoče samo radi tega, da spe spanje pravičnih in radi imena? Nikakor ne! Njih glavna naloga je pač ta, da skrbe za interes učiteljstva. Društva pa store ravno v tem oziru lahko mnogo. Vsako učiteljsko društvo, v katerega področju se kaka služba ne razpiše pravočasno, naj takoj vloži nekako prošnjo na c. kr. deželni šolski svet, nekako take-le vsebine: „Podpisano predsedništvo uljudno naznanja, da služba v N. N. še ni razpisana. Z ozirom na § 24. zak. z dne . . . itd. podpisano predsedništvo uljudno prosi, da blagovoli visoki c. kr. dež. šol. svet potrebno ukreniti, da se ta služba razpiše“.

Tovariši, videli bode, da bode to sredstvo imelo kaj dober uspeh. Enkrat, dvakrat uporabite to zdravilo, in ozdravljena bode najtrdovratnejša bolezen.

Izpregovoriti nam je sedaj še nekaj o § 24., namreč o razpisu izpraznjenih mest. Ta § jasno zapoveduje, da se mora vsako izpraznjeno učiteljsko službo razpisati v uradnem deželnem listu in v enem ali več drugih, zlasti strokovnih javnih listih.

Z lučjo, mislimo, ni treba iskati naših strokovnih listov. Naš in sploh vsega južnoavstrijskega slovanskega učiteljstva strokovni list za razpise je „Učit. Tovariš“. V tem listu torej se morajo glasom § 24. razpisavati izpraznjena učiteljska mesta. Učiteljske zastopnike v okraj. šol. svetih posebno opozarjamo na to točko, ako pa ti nočejo ali ne morejo tega doseči, pa apelujemo na okrajna

*) Naš list je na razpolago.

Uredn.

kadar se prične kuriti, vsled difference pritiska spodnjega mrzlega in zgornjega gorkega zraka.

Vait, Forstor, Uffelman in Erisman so napravili v tem oziru jako zanimive preiskave.

Zrak se dalje izpridi zavoljo trdih snovij. Prah šolske sobe je sestavljen iz anorganičnih in organičnih delov cestnega blata, rastlinskih in živalskih delov, obleke, oziroma človeške kože, infekcijskih kalij itd. Vsled neprestanega gibanja otrok se vedno dviga prah v zrak. Gotovo mi bode vsak učitelj rad pritrtil, da je ta nadloga skoraj najnadležnejša v vsaki šolski sobi.

Preizkušnje so pokazale, da se infekcijski mikroorganizmi najfinejšega praha drže. Prah se vsede v prvih 20 do 30 minutah, in zrak ima po 1¹/₂ uri še jako malo kalij. Priporočati je tedaj snaženje prostorov najmanj eno uro pred pričetkom pouka in sicer z vlažno ruto, da se kolikor mogoče veliko prahu pobere in ne dvigne v zrak.

Zrak je nadalje vlažen. Ako se zviša temperatura zraka, postane ta sposobnejši za sprejem vlage, odtegne torej životu, s katerim pride v dotiko, vode in sicer na

učiteljska društva. Zahtevajte, kar vam nudi zakon. Ako ne dosežete prvič, skušajte drugič in tretjič.

V delu je uspeh!

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Zakon o šolskem nadzorništvu za Kranjsko (z dne 25. svečna 1870) govori o nalogi te korporacije tako-le:

Okrajni šolski svet ima zastran vseh javnih ljudskih šol in v ta obsežek spadajočih privatnih učilnic in posebnih (specijalnih) šol, potem zastran oskrbovalnic malih otrok celega okraja tisto področje, katero so imeli po poprejšnjih predpisih politiške okrajne gospodske in šolski okrajni ogledniki.

Posebno imajo dolžnost:

Zastopati korist šolskega okraja na zunaj, natanko v razvidu imeti stan šolstva v okraju, skrbeti za postavni red v šolstvu, in kar je mogoče isto izboljševati sploh in v vsaki šoli posebe.

Skrb imeti, da se razglasujejo postave in zaukazi, dani o šolskih zadevah od višjih šolskih gospodske, kakor tudi, da se spolnujejo.

Voditi obravnave zastran uravnave in razširjanja obstoječih šol in naprave novih šol; čuvati nad krajnimi šolskimi sveti, šolskimi stavbami, razsojevati na prvi stopinji zastran šolskega vstopa in izstopa.

Opravljeni tutorsko pravico države zastran krajnih šolskih zalogov, če niso za to posebni organi odločeni, ali če ni ta djavnost pridržana kateri višji gospodski.

Varovati šole in učitelje v vseh gospodarstvenih (ekonomičnih) in policijskih zadevah; razsojevati na prvi stopinji pritožbe zastran plačil (dotacij), preskrbnih odrajtil, na koliko se ne plačujejo ta preskrbna odrajtila iz državnih ali deželnih pomočkov, in razsojevati zastran učilnih pomočkov.

Rabiti posilna sredstva v primerljajih, po postavi odločenih.

račun dihalnih organov. Človek dobi subo grlo. Zaradi tega tožijo o suhem zraku najbolj tisti, ki govore v takih prostorih. Če torej prihaja vedno v prostore gorki zrak, vpliva ta kakor suha sapa, in treba tem bolj skrbeti, da se mokrota dovaža, čim nižja je zunanja temperatura, to je čim suhotnejši je zrak. Ako se ti zdražljivi slučajji pogostoma ponavljajo, nastanejo kronični katarji in majhne rane v dihalih, katere kaj lahko služijo raznim infekcijskim mikroorganizmom, sosebno tuberkulozi. Skrbeti se mora tedaj sosebno v takih prostorih, kjer je ventilacijska kurjava v rabi, da se mokrota zraku umetno dovaža. To se zgodi najhitreje s tem, da se postavijo z vodo napolnjene ploščnate posode v bližini kurilnih cevij, da zamore zgrete zrak del mokrote v se vzeti, preden pride z učenci v dotiko. Za šolsko sobo srednje velikosti, v kateri sedi 50 otrok in za katero se računa okolo 1000 kub. metrov zgretega zraka, je treba izhlapevati na uro 16 litrov vode, da se doseže srednja relativna mokrota. V kontrolo vlage zraka služi pol y m e t e r od L a m b r e c h t a.

Iz navedenega se razvidi, kje da tiče škodljivosti zdravstvenih razmer, in kaj je naloga higijene v šoli.

Začasno postavljati učitelje v šolah, kjer je služba prazna, in pripomagati pri stanovitnem postavljanju učiteljev, oziroma pri pomikanju učiteljev v višjo plačo.

Preiskovati disciplinarne pregreške učiteljev in druge pogoške šol in zastran njih razsojevati na prvi stopinji, ali če je potrebno, zastran istih nasvete delati deželnemu šolskemu svetu.

Pospeševati daljno omiko učiteljev, napravljati okr. učiteljska posvetovanja (konferencije) in čuvati nad šolskimi in učiteljskimi knjižnicami (bibliotekami).

Dajati učiteljem spričevala zastran njih prizadevnosti.

Naravnati, da se ustanovijo krajni šolski sveti, njih dejanje pospeševati in nad njimi čuvati.

Napraviti izvanredne nadzore šol.

Po zaslišanju krajnega šolskega sveta postaviti pri ljudskih šolah krajnim okoliščinam primeren čas za postavne šolske praznike.

Dajati naznanila, mnenja, nasvete in občasna poročila višjim šolskim gospôskam.

Okrajni šolski svet se shaja najmanj enkrat v mesecu k rednemu posvetovanju. Predsednik pa utegne po potrebi, in tudi mora po nasvetu dveh udov sklicati izvanredne skupščine.

Vse zadeve, zarad katerih se mora narediti kaka razsodba, sporočiti, katero mnenje ali kateri nasvet se obravnava zborna (kolegijalno).

Za veljavno sklepanje mora biti pričujoča večina udov.

Sklepa se po nadpolovični večini glasov. Če je število glasov enako, razsodi predsednik, ta ima tudi pravico, ustavljati izpeljavo sklepov, ki so po njegovem mnenju zoper postavu, in si dobiti zastran tega razsodbo deželnega šolskega sveta.

Posvetovanja in glasovanja o rečeh, katere zadevajo osebno korist kakega uda, se ta ne sme vdeležiti.

Pritožbe zoper razsodbe okrajnega šolskega sveta gredo na deželni šolski svet. Te se morajo izročiti okrajnemu šolskemu svetu in imajo odložno moč, če so se izročile v štirinajstih dneh po razodetju spodbite razsodbe.

Da ne bi bil okrajni šolski svet pravičen nasproti učiteljstvu, to ni lahko mogoče, ker je to pravično sestavljena korporacija, ki mora v prvi vrsti gledati, da se zakon izvršuje, da se šolstvu koristi in učiteljem ne škoduje.

Na Kranjskem ima krajni šolski svet tudi to pravico, da kvinkvenije podeljuje. Pa saj jih pravzaprav on sam še odreči ne bi smel, kakor bomo to dokazali, kadar bode govor o materijalnih učiteljskih pravicah.

V smislu zakona o šolskem nadzorstvu bi se smelo delo (poročila) okrajnega šolskega sveta med posamezne ude razdeliti.

Vlada (ministrstvo z odlokom z dne 30. velikega travna 1871) smatra okrajni šolski svet (ne pa krajni šolski svet) za prvi organ in prvo inštanco državne učne naprave, in kot takemu organu se mu odreka pravica pritoževanja (rekuriranja) zoper naredbe deželnega šolskega sveta. Ali se pa to vjema z državnim temeljnim zakonom, ne verjamemo. (Dalje.)

Zmes.

XII.

„Šolmaštrija“ je dobila tudi svojega patrona. Ivan de la Salle, ustanovitelj bratovščin krščanskih šol in velik nasprotnik janzeistov, je bil 24. vel. travna svetnikom proglašen. Baje je povzročil tudi čudeže. Naš klerikalni kolega je že prinesel obširen životopis, kakor se pač spodobi.

„Pozor“ je imel pred kratkim proces s knezoškofom Kohnom, ker je branil pravico neplemenitih kandidatov za kanonike. Urednik je donesel dokaz resnice, a bil kaznovan s 380 K. Obsodba zbuja v jurističnih krogih veliko začudenje. Fiat justitia!

V Levovu so prodajali po 20 k katol. duhovniki knjižico, v kateri je tiskano pismo arhangela Mihaela, katero je padlo iz nebes v cerkev v Rimu na oltar arhangela Mihaela, se samo odprlo in je napisano z zlatimi črkami. Kdor ne verjame, je krivoverec!

V Laščah so z lahkoto nabrali 8000 K za novi zvon. Za šolo, ki je krvavo potrebna razširjenja, ni mogoče na noben način dobiti enake vsote. Oj, ti zaslepljeno ljudstvo!

V Gorici je imelo „društvo katoliških učiteljic“ dne 20. vel. travna svoje 20. zborovanje. Gospa prednica je rekla med drugim: „Deklice je treba vzgajati po njih naravnih zmožnostih tako, da bodo enkrat — bodisi v

Kakor druge države ima tudi avstrijski zakon predpise glede varovanja zdravstvenih razmer v šoli. V naslednjem hočem navesti, kaj da zahteva ta zdravstveni zakon. V koliko se pa izpolnjuje, bodo pa bolje vedeli povedati oni faktorji, ki delujejo v šoli — učitelji sami.

Ukaz ministrstva z dne 9. rožnika 1873, št. 4816, določa:

Velikost šolske sobe je odvisna od števila učencev. Več kakor 80 jih ne sme biti v eni sobi. Okna je napraviti, če je le mogoče, proti jugovzhodu. Za vsakega učenca je računati ploščevine 0.6 kvad. metrov, višočina sobe mora znašati najmanj 3.8 m, zračni prostor za eno osebo 3.8 do 4.5 kub. metrov. Tla morajo biti ravna in gosta ter, če je le mogoče, iz trdega lesa. Če pa to ni mogoče, naj se od časa do časa napoje z vročim lanenim oljem. Ploščevina oken mora znašati pri prosto stoječem poslopju $\frac{1}{6}$ talne ploščevine, če so pa druge stavbe v bližini, ki ovirajo svetlobo, $\frac{1}{4}$. Dve okni najmanj v vsaki šolski sobi morata biti v zgornjem delu tako napravljeni, da se dasta od znotraj odpirati in zapirati in sicer okolo vodoravne, nasprotno si ležeče osi.

Kurjava. Za kurjavo, če ni centralne kurjave, naj služijo peči s plaščem ali navadne glinaste peči. Železna peč mora biti od znotraj obzidana. Če ni plašč peči zidan, ali glinast, nego plehnat, mora imeti dvojni, 3 cm eno od druge oddaljeni steni.

Ventilacija. Po končanem pouku in o prestankih pouka se morajo vedno vse šolske sobe prezračiti, da se okna in vrata odpro. Poleg tega morajo biti v vsaki šolski sobi take naprave za ventilacijo, da se vedno dovaža sveži in pozimi temperirani zrak, odvaja pa slabi, ne da bi to nadlegovalo v sobi bivajočih. Oknom nasproti morajo biti pri tleh odprtine. Za zimsko dobo, kadar se kuri, je napraviti pri spodnjem delu plašča peči zračni kanal z neposredno zvezo z zunanjim zrakom in v bližini peči navpični kanal od tal sobe čez streho. Ta kanal, ki se mora redno snažiti, ima dvoje odprtini, pri tleh in pri stropu, ki se z vratci zapirajo. Šolske sobe, stopnjice in hodniki se morajo vsak dan skrbno osnažiti ter vsaj 4 krat v letu oprati. Po snaženju prostorov naj se klopi obrišejo, stene, omare in table pa omedejo. (Dalje.)

Začasno postavljati učitelje v šolah, kjer je služba prazna, in pripomagati pri stanovitnem postavljanju učiteljev, oziroma pri pomikanju učiteljev v višjo plačo.

Preiskovati disciplinarne pregreške učiteljev in druge pogoške šol in zastran njih razsojevati na prvi stopinji, ali če je potrebno, zastran istih nasvete delati deželnemu šolskemu svetu.

Pospeševati daljno omiko učiteljev, napravljati okr. učiteljska posvetovanja (konferencije) in čuvati nad šolskimi in učiteljskimi knjižnicami (bibliotekami).

Dajati učiteljem spričevala zastran njih prizadevnosti. Naravnati, da se ustanovijo krajni šolski sveti, njih dejanje pospeševati in nad njimi čuvati.

Napraviti izvanredne nadzore šol.

Po zaslišanju krajnega šolskega sveta postaviti pri ljudskih šolah krajnim okoliščinam primeren čas za postavne šolske praznike.

Dajati naznanila, mnenja, nasvete in občasna poročila višjim šolskim gospôskam.

Okrajni šolski svet se shaja najmanj enkrat v mesecu k rednemu posvetovanju. Predsednik pa utegne po potrebi, in tudi mora po nasvetu dveh udov sklicati izvanredne skupščine.

Vse zadeve, zaradi katerih se mora narediti kaka razsodba, sporočiti, katero mnenje ali kateri nasvet se obravnava zborna (kolegijalno).

Za veljavno sklepanje mora biti pričujoča večina udov.

Sklepa se po nadpolovični večini glasov. Če je število glasov enako, razsodi predsednik, ta ima tudi pravico, ustavljati izpeljavo sklepov, ki so po njegovem mnenju zoper postavu, in si dobiti zastran tega razsodbo deželnega šolskega sveta.

Posvetovanja in glasovanja o rečeh, katere zadevajo osebno korist kakega uda, se ta ne sme vdeležiti.

Pritožbe zoper razsodbe okrajnega šolskega sveta gredo na deželni šolski svet. Te se morajo izročiti okrajnemu šolskemu svetu in imajo odložno moč, če so se izročile v štirinajstih dneh po razodetju spodbite razsodbe.

Da ne bi bil okrajni šolski svet pravičen nasproti učiteljstvu, to ni lahko mogoče, ker je to pravično sestavljena korporacija, ki mora v prvi vrsti gledati, da se zakon izvršuje, da se šolstvu koristi in učiteljem ne škoduje.

duje. Na Kranjskem ima krajni šolski svet tudi to pravico, da kvinkvenije podeljuje. Pa saj jih pravzaprav on sam še odreči ne bi smel, kakor bomo to dokazali, kadar bode govor o materialnih učiteljskih pravicah.

V smislu zakona o šolskem nadzorstvu bi se smelo delo (poročila) okrajnega šolskega sveta med posamezne ude razdeliti.

Vlada (ministrstvo z odlokom z dne 30. velikega travna 1871) smatra okrajni šolski svet (ne pa krajni šolski svet) za prvi organ in prvo inštanco državne učne naprave, in kot takemu organu se mu odreka pravica pritoževanja (rekuriranja) zoper naredbe deželnega šolskega sveta. Ali se pa to vjema z državnim temeljnim zakonom, ne verjamemo. (Dalje.)

Zmes.

XII.

„Šolmaštrija“ je dobila tudi svojega patrona. Ivan de la Salle, ustanovitelj bratovščin krščanskih šol in velik nasprotnik janzeistov, je bil 24. vel. travna svetnikom proglašen. Baje je povzročil tudi čudeže. Naš klerikalni kolega je že prinesel obširen životopis, kakor se pač spodobi.

„Pozor“ je imel pred kratkim proces s knezoškofom Kohnom, ker je branil pravico neplemenitih kandidatov za kanonike. Urednik je donesel dokaz resnice, a bil kaznovan s 380 K. Obsodba zbuja v jurističnih krogih veliko začudenje. Fiat justitia!

V Levovu so prodajali po 20 k katol. duhovniki knjižico, v kateri je tiskano pismo arhangelu Mihaela, katero je padlo iz nebes v cerkev v Rimu na oltar arhangelu Mihaela, se samo odprlo in je napisano z zlatimi črkami. Kdor ne verjame, je krivoverec!

V Laščah so z lahkoto nabrali 8000 K za novi zvon. Za šolo, ki je krvavo potrebna razširjenja, ni mogoče na noben način dobiti enake vsote. Oj, ti zaslepljeno ljudstvo!

V Gorici je imelo „društvo katoliških učiteljic“ dne 20. vel. travna svoje 20. zborovanje. Gospa prednica je rekla med drugim: „Deklice je treba vzgajati po njih naravnih zmožnostih tako, da bodo enkrat — bodisi v

Kakor druge države ima tudi avstrijski zakon predpise glede varovanja zdravstvenih razmer v šoli. V naslednjem hočem navesti, kaj da zahteva ta zdravstveni zakon. V koliko se pa izpolnjuje, bodo pa bolje vedeli povedati oni faktorji, ki delujejo v šoli — učitelji sami.

Ukaz ministrstva z dne 9. rožnika 1873, št. 4816, določa:

Velikost šolske sobe je odvisna od števila učencev. Več kakor 80 jih ne sme biti v eni sobi. Okna je napraviti, če je le mogoče, proti jugovzhodu. Za vsakega učenca je računati ploščevine 0.6 kvad. metrov, višočina sobe mora znašati najmanj 3.8 m, zračni prostor za eno osebo 3.8 do 4.5 kub. metrov. Tla morajo biti ravna in gosta ter, če je le mogoče, iz trdega lesa. Če pa to ni mogoče, naj se od časa do časa napoje z vročim lanenim oljem. Ploščevina oken mora znašati pri prosto stoječem poslopju $\frac{1}{6}$ talne ploščevine, če so pa druge stavbe v bližini, ki ovirajo svetlobo, $\frac{1}{4}$. Dve okni najmanj v vsaki šolski sobi morata biti v zgornjem delu tako napravljeni, da se dasta od znotraj odpirati in zapirati in sicer okolo vodoravne, nasprotno si ležeče osi.

Kurjava. Za kurjavo, če ni centralne kurjave, naj služijo peči s plaščem ali navadne glinaste peči. Železna peč mora biti od znotraj obzidana. Če ni plašč peči zidan, ali glinast, nego plehnat, mora imeti dvojni, 3 cm eno od druge oddaljeni steni.

Ventilacija. Po končanem pouku in o prestankih pouka se morajo vedno vse šolske sobe prezračiti, da se okna in vrata odpro. Poleg tega morajo biti v vsaki šolski sobi take naprave za ventilacijo, da se vedno dovaža sveži in pozimi temperirani zrak, odvaja pa slabi, ne da bi to nadlegovalo v sobi bivaajočih. Oknom nasproti morajo biti pri tleh odprtine. Za zimsko dobo, kadar se kuri, je napraviti pri spodnjem delu plašča peči zračni kanal z neposredno zvezo z zunanjim zrakom in v bližini peči navpični kanal od tal sobe čez streho. Ta kanal, ki se mora redno snažiti, ima dvoje odprtini, pri tleh in pri stropu, ki se z vratci zapirajo. Šolske sobe, stopnjice in hodniki se morajo vsak dan skrbno osnažiti ter vsaj 4 krat v letu oprati. Po snaženju prostorov naj se klopi obrišejo, stene, omare in table pa omedejo. (Dalje.)

zakonu, bodisi izven zakona — lahko izpolnjevale dolžnosti kot matere“. Tu je gotovo mislila na farovške kuharice. Dr. Pavlica je govoril o pesmi „Veni creator“, namesto o „Veni spons . . .“

Nekdanji velik prijatelj učiteljstva A. Koblar je sedanja velik nasprotnik istega in najpazlivejši čitatelj „Učit. Tovariša“. V „Slov. Listu“ št. 20 je objavil članek „Kranjsko liberalno učiteljstvo in njih glasilo“, kjer blati vodje „Zaveze“, kako terorizirajo vse učiteljstvo, ki si ne upa več dihati. Iz tega dve ljubeznivi cibebi za poskus: „Govekar se podpisuje v narodu Asmodi, kdor je pa zmašil zadnjega „Učit. Tov.“ (št. 14) skupaj, bi se lahko podpisal Prismođi.“ Potemtakem ima samo Koblar še zdrave možgane, drugi so vsi prismojeni. Wie der Schelm selber ist, so denkt er von Anderen. — „Koliko časa bodo še pametni učitelji, kakršnih je precej na Kranjskem, mirno gledali glumače, ki skačejo okoli „Učit. Tov.“ in neizmerno škodujejo učiteljstva ugledu?“ . . . Kislo je grozdje, dejala je lisica, ko je našla paternošter, kjer so namesto jagod same — besede.

Iz istega peresa je „Slovenčev“ listek: „Navadni in častni član, ali: „Nasprotja se dotikajo“, kjer iztrgane stavke iz „Učit. Tovariša“ prinaša, da bi smešil učiteljstvo. Z učiteljem Desko (v Tavčarjevih spisih) pa ima le smolo, zakaj Tavčar je v Deski očrtal pravi prototip stare klerikalne šole, ki kaže toli drastično, kako so duhovniki postopali z učitelji in katere čase si tako strastno žele nazaj. Da, lačnemu učitelju je moralo res divno biti gledati okroglega župnika, kateremu je nosil jedi na mizo in se sam lahko prepričal, da trebušček ne spominja na post in zdrževanje mesnih jedi, rdeči obrazek pa ne priča o žeji in pomanjkanju pitne vode.

Zmrzlikarjev Tone si je tudi izmislil literarni kartel v Ljubljani. Priznane književnike imenuje le liter-rate. Resnično, resnično vam pa povem, da vsak duhovnik petkrat toliko vina na leto popije kakor vsak učitelj. Le sami trkajte na prsa: Mea culpa!

Levčev „Pravopis“ je zbudil zopet zanimivo polemiko. Dr. Štrekelj ga secira v „Slovenču“ pod črto, Koblar pa je Štreklja kar objel v svoji „Smetišnici“. „Slov. Narod“ pravi: „Ali ni to primeren prostor, vsaj za kurata, tega največjega lenuha, ki ga pita dežela? Povsod drugod bi bila deželna uprava takega postopača že davno vrgla na „smetišče“, s kojega naj bi ga pobral g. knezoškof, ki bi lažje vzdrževal človeka, ki ni za drugega na svetu, kakor da krade Bogu čas.“

Župnik Šinkovec v Jesenicah se strašno boji „Učit. Tov.“ Nedavno je rekel: „Izvedel sem, da imate v vaši gostilni list „Učit. Tov.“ Reci doma, da ga morajo takoj odstraniti, zakaj ta je še veliko hujši kakor „Slov. Narod“. Ne bo šlo!

Okrajno učit. društvo v Kočevju je zadel hud udarec, izstopil je g. Fr. Jaklič s svojo gospo, rekši: „Ker je društvo član „Zveze“, katera ima za svojega častnega člana dr. Tavčarja, onega moža, čegar ideje in načela so nasprotna mojim idejam . . . in ker se je ta mož pokazal tako nizkotnega značaja v zadnjem zasedanju deželnega zbora napram moji osebi, si ne štejem v čast, sedeti v takem društvu“. Bravo! Nastal je nepopisen jok! Mene pa veseli, da gre ljulika kar sama iz pšenice. — Kakor je g. dr. Tavčar v deželnem zboru dokazal, je Jaklič slab matematečni ženij tamošnjega konsumnega društva.

Ali v Istri res učitelji in duhovniki ostanejo še dolgo v navideznem prijateljstvu, pokaže bodočnost. Smešno pa je, ako pravi „Slovenčev“ članek „Duhovščina in učiteljstvo v Istri“ — „da se „Učit. Tov.“ naj ne utika v naše razmere“. Kdo zamore braniti, da bi šolski list ne smel pisati po svojem prepričanju? Ali imajo samo klerikalci patent, da lahko vtikajo svoj nos v vse . . . tudi v privatne razmere??

Lobt und preiset einander nur zu!
Blast Wolken von Weihrauch!
Wenn Ihr's selber nicht thut —
Anderen fällt's sicher nicht ein.

V Gradcu je 5. roznika Valentin Stolzer, 58 let star, bivši učitelj in cerkveni skladatelj, skočil v Muro, a ga je rešil neki policaj. Bil je brez penzije odstavljn, in beda ga je gnala k samomoru. Glejte, kako ljubeznivo ravna štaj. deželni šol. svet z učitelji??

Mariborski učitelji niso za zedinjenje štaj. učiteljstva, ker jih slovenski listi preveč napadajo. No, mariborski in ptujski učitelji prekašajo vse druge s svojo nemško zagrizenostjo in arogantnostjo, kar so nedavno pokazali na šolskih izletih. Poturica je hujša od Turka! — V želodcu pa imajo tudi svojega poslanca dr. Kokoschinegga, ki je dejal: „Die Lehrer mögen die Gemeinden endlich in Ruhe lassen — es ist jetzt nichts mehr möglich — in 10 Jahren sehen wir uns wieder“. Nemški učitelji, le pogledjte si svoje poslance.

Ako učitelji kritikujejo klerikalne poslance, tedaj so že zavrgli narodnost, kakor je čenčal enkrat „Slovenski Gospodar“. Poslanec župnik Žičkar je rekel na shodu v Zavrčju, naj otroci nehajo hoditi v šolo že koncem 12. leta svoje starosti. Torej slovenski narod, ki bije ljuti boj na političnem, duševnem, gospodarskem in kulturnem polju s svojimi mogočnimi sosedi, ne potrebuje višje omike? Naši nasprotniki pa si ustanavljajo vse raznovrstne šole in povsod, kjer je le peščica otrok, si tako kujejo orožje proti nam. Žalostno, da tega nočejo uvideti naši poslanci.

Dr. Gregorčič, baje „ljubljenec naroda“, je ustanovil v Gorici še klerikalno „centrifugalno“ posojilnico, v politiki pa je tako grdo zavozil, da se morda desetletja ne bode dalo popraviti. Kapituliral je pred Missijo, dež. glavarjem in ces. namestnikom. Brez najmanjše pridobitve je peljal svoje ovčice v deželni zbor ter tam celo — čujte, klerikalci! — laško govoril in debatiral. Kaj ne, tak klerikalec je imeniten vodja goriških Slovencev! Ali je to klerikalna politika? Potem ni vredna piškavega oreha. — Čudno je še, da so tudi profesorji dr. Kos, Berbuč et tutti quanti v klerikalnem taboru. Morda čakajo, da jih nastavi Missija na svojih ustanavljajočih klerikalnih zavodih za docente.

Češka obstrukcija v državnem zboru je sijajno zmagala. Tudi obstrukcija učencev na trgovinski in nautični akademiji v Trstu je zmagala. Bili so toženi radi žaljenja Njih Veličanstva, a sodišče jih je oprostilo, slovanski profesor Cubretović pa je bil prestavljen v Spljet. Bravo!

Rešetar.

D o p i s i.

Štajersko.

Iz Konjic. V prijateljskih sestankih se spominjamo premnogokrat rajnega gosp. c. kr. okr. šol. nadzornika L e i t g e b a, ki je bil radi svoje kolegijalnosti in družabne

veselosti obče priljubljen ne le v tov. krogih, ampak v vseh slojih.

Po prigovarjanju mnogih prijateljev rajnega vabim vse velec. tovariše in tovarišice okraj. glavarstva celjskega, da prispevajo vsak po svoji moči za nagrobni spomenik, ki naj bi se do 1. listopada t. l. postavil s sporazumljenjem gospe vdove Leitgebove. Nagrobni kamen, postavljen s pomočjo naših prispevkov, bi trajno in glasno pričal, kako smo rajnega ljubili in spoštovali. Gospé vdovi pa tudi olajšamo težko breme, zakaj skrbeti mora še s primerno malo pokojnino — rajni je imel šele 22 def. službenih let — za troje otrok.

Gg. poverjeniki, ki so se jim izročile nabiralne pole, naj predlagajo te ne le tovarišem in tovarišicam, ampak tudi neučiteljem, ki so bili prijatelji rajnega, v podpis imena in prispevka ter mi jih s prispevki vred vrnejo do konca meseca mal. srpana t. l. Imena s prispevki se bodo objavila. Po dogovoru z gospo vdovo in njenim bratom, tovarišem Pirkmajerjem v Framu, se bo naročil spomenik, ki bo rajnemu v hvaležen spomin, nam tovarišem na čast, gospé vdovi na uteho, potomcem pa v dokaz, kako se od učiteljstva čisla pristno prijateljstvo!

V Tepanjah, p. Konjice, 1. rožnika 1900.

Jurko.

Istra.

Slovensko učiteljsko društvo za koprski okraj je zborovalo dne 17. vel. travna ob 9. uri predpoldne v Boljuncu. Po praktičnem nastopu g. učit. Mir. Anžlovarja (sadno drevje — nazorni pouk v nižji skupini) se je hotelo zborovati kakor navadno v šolski sobi, čemur pa se je protivil g. Anžlovar, češ, da je prepovedano po c. kr. okr. šolskem svetu vsakršno zborovanje v šolskih prostorih (mogoče radi kake druge prepovedi). Društveni predsednik mu pojasnuje, da so prepovedana vsa zborovanja v šol. prostorih, ki ne sodijo k šolstvu, zakaj če bi bili tako natančni, bi ne smeli imeti v šolskih prostorih niti domače učit. konferencije. Ker pa je jedro vsega našega zborovanja samo „šola“, naj bode le brez skrbi radi zborovanja v šolski sobi.*) Ker pa g. Anžlovar le ni hotel odjenjati od svoje trditve(?), da je tudi zborovanje učiteljskega društva prepovedano v šolski sobi, je zborovalo učit. društvo v drugem prostoru, v gostilnici (seveda v posebni sobi). — Predsednik g. Fran Jer eb pozdravi navzoče, posebno goste, obžaluje, da nam je nemilo vreme pridržalo mnogo tovarišev doma, vsled česar je vdeležba manjša nego bi bila ob ugodnem vremenu. Meni tudi, da ni umestno in spodobno kritikovanje o nastopu v gostilnici, in predlaga, naj se isto opusti. Po odobrenju tega predloga se prebere in potrdi zapisnik zadnjega občnega zbora v Lazaretu. G. predsednik poroča, da društveni odbor ni imel v svojih sejah na dnevnem redu dane mu naloge: kako preustrojiti nadaljevalne tečaje — ker je razposlal dež. poslanec dr. Ghersa vprašalne pole 1. o potrebnih preustrojbah šol, in 2. o učiteljih. Na ta vprašanja je odgovoril društ. odbor v svoji seji. Društveni tajnik poroča o delovanju odborov sledeče: V svoji seji dne 8. svečna t. l. je rešil odbor s pomočjo c. g. dež. poslanca Jos. Kompara in drugih vdeležnikov vprašalno polo o morebitnih in potrebnih preustrojbah šolstva in to: 1. o šolah, 2. o učiteljstvu, katero je razposlal g. dež. poslanec dr. Ghersa. Ker so ta vprašanja in odgovori istih jako zanimiva, mislim, da je najbolje, da jih

preberem . . . Sklep te odborove seje se je odposlal nemu vodstvu ljud. šole vsakega kraj. šol. sveta v Istri, da se sporazume z ostalimi učitelji istega kraj. š. sveta in izvoli enega delegata k delegacijski seji, v kateri so poročali delegatje o sklepih na vprašalne pole. Da so bili pri teh delegacijskih sejah edini slov. in ital. učitelji, je znano, a kaj bode ukrenil dež. istrski zbor glede učiteljev, še ni določeno, a skoraj gotovo, da razdele vse šole v mestne in kmetiške, kar bi pa bilo zelo krivično. — Odbor je sklenil, da si naroči „Učiteljskega Tovariša“ in tudi kak pisalni pomnoževalni stroj v društvene namene. Učit. odbor je odobril enoglasno ta dva odborova sklepa, na kar se je pregledal in odobril račun društ. blagajnika. G. naduč. Vek. Bunc je poročal o krajnih šolskih svetih v Istri (po sklepu „Zaveze“). Obširno in temeljito razpravo je zaključil sledeče: „Ker pri nas v Istri nimamo kraj. šolskih nadzornikov in tudi ne sestavlja terno-predlogov krajni šolski svet, bi staval sledeči predlog: Predsednik in udje kraj. šol. sveta naj bodo najsposobnejši in za šolo najbolj vneti možje, katerim predsednika volijo učitelji pri okrajnih učit. konferencijah, in da se krajnemu šolskemu svetu pusti le administrativno delovanje“. Ta predlog se je enoglasno odobril. G. učit. Valentič se zahvali odboru za natančno in marljivo delovanje in želi, da bi tudi nadalje isti deloval kakor doslej. Njegovi želji se pridružijo tudi drugi zborovalci, zaradi česar se odbor za prihodnje leto ni izpremenil, ampak ostal kakor doslej, namreč: predsednik g. Fran Jer eb, podpred. g. Mijo Žagar, blagajnik g. Vek. Bunc, tajnik g. Ksist Hrovatin, odbornik g. Anton Tul in pevovodja g. Fran Jer eb. — Delegatom k „Zavezinemu“ zborovanju sta voljena g. Fran Orel in g. Anton Maslu.

Ker vdeležba ni bila popolna, se je izpustila slednja točka — petje. G. predsednik se zahvali novič navzočim na vdeležbi in zaključi zborovanje z nadejo, da se pri prihodnjem zborovanju vidimo v večjem številu.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev. Vrlo učiteljsko društvo za mariborsko okolico se je že lotilo dela za prireditev XII. glavne skupščine „Zaveze“ v Mariboru.

Za skupščino so dosedaj zglašeni ti-le predlogi in razprave:

1. Slomšek kot pedagog. Poročevalec g. H. Schreiner, c. kr. ravnatelj v Mariboru.

2. Kako naj se javi naša stanovska zaveza. Govori gosp. Vekoslav Strmšek, nadučitelj na Medvedjem selu (Štajersko).

3. „Pedagoško društvo“ v Krškem predlaga: a) „Zaveza“ naj posreduje, da se na Koroškem ustanovi vsaj eno slovensko učiteljsko društvo, n. pr. v Celovcu; b) „Zaveza“ naj priredi prej ko prej glavno skupščino v Celovcu; c) „Zaveza“ naj širi s pomočjo slovenskih rodoljubov svoje liste in drugo slovensko slovstvo brezplačno med slovenskim učiteljstvom na Koroškem.

Cenjena „Zavezina“ društva in posamezne člane teh društev opozarjamo na § 1. „Poslovnega reda“, ki veli: Predavanja in predlogi za glavno skupščino se morajo prijaviti najmanj šest tednov pred zborovanjem; obenem je naznaniti vodstvu dotičnega govornika.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tajnik:
Drag. Česnik

Predsednik:
L. Jelenc.

*) Tako je!

zakonu, bodisi izven zakona — lahko izpolnjevale dolžnosti kot matere“. Tu je gotovo mislila na farovške kuharice. Dr. Pavlica je govoril o pesmi „Veni creator“, namesto o „Veni spons . . .“

Nekdanji velik prijatelj učiteljstva A. Koblar je sedanjí velik nasprotnik istega in najpazlivejši čitatelj „Učit. Tovariša“. V „Slov. Listu“ št. 20 je objavil članek „Kranjsko liberalno učiteljstvo in njih glasilo“, kjer blati vodje „Zaveze“, kako terorizirajo vse učiteljstvo, ki si ne upa več dihati. Iz tega dve ljubeznivi cibebi za poskus: „Govekar se podpisuje v narodu Asmodi, kdor je pa zmašil zadnjega „Učit. Tov.“ (št. 14) skupaj, bi se lahko podpisal Prismođi.“ Potemtakem ima samo Koblar še zdrave možgane, drugi so vsi prismojeni. Wie der Schelm selber ist, so denkt er von Anderen. — „Koliko časa bodo še pametni učitelji, kakršnih je precej na Kranjskem, mirno gledali glumače, ki skačejo okoli „Učit. Tov.“ in neizmerno škodujejo učiteljstva ugledu?“ . . . Kislo je grozdje, dejala je lisica, ko je našla paternošter, kjer so namesto jagod same — besede.

Iz istega peresa je „Slovenčev“ listek: „Navadni in častni član, ali: „Nasprotja se dotikajo“, kjer iztrgane stavke iz „Učit. Tovariša“ prinaša, da bi smešil učiteljstvo. Z učiteljem Desko (v Tavčarjevih spisih) pa ima le smolo, zakaj Tavčar je v Deski očrtal pravi prototip stare klerikalne šole, ki kaže toli drastično, kako so duhovniki postopali z učitelji in katere čase si tako strastno žele nazaj. Da, lačnemu učitelju je moralo res divno biti gledati okroglega župnika, kateremu je nosil jedi na mizo in se sam lahko prepričal, da trebušček ne spominja na post in zdrževanje mesnih jedi, rdeči obrazek pa ne priča o žeji in pomanjkanju pitne vode.

Zmrzlikarjev Tone si je tudi izmislil literarni kartel v Ljubljani. Priznane književnike imenuje le liter-rate. Resnično, resnično vam pa povem, da vsak duhovnik petkrat toliko vina na leto popije kakor vsak učitelj. Le sami trkajte na prsa: Mea culpa!

Levčev „Pravopis“ je zbudil zopet zanimivo polemiko. Dr. Štrekelj ga secira v „Slovenču“ pod črto, Koblar pa je Štreklja kar objel v svoji „Smetišnici“. „Slov. Narod“ pravi: „Ali ni to primeren prostor, vsaj za kurata, tega največjega lenuha, ki ga pita dežela? Povsod drugod bi bila deželna uprava takega postopača že davno vrgla na „smetišče“, s kojega naj bi ga pobral g. knezoškof, ki bi lažje vzdrževal človeka, ki ni za drugega na svetu, kakor da krade Bogu čas.“

Župnik Šinkovec v Jesenicah se strašno boji „Učit. Tov.“ Nedavno je rekel: „Izvedel sem, da imate v vaši gostilni list „Učit. Tov.“ Reci doma, da ga morajo takoj odstraniti, zakaj ta je še veliko hujši kakor „Slov. Narod“. Ne bo šlo!

Okrajno učit. društvo v Kočevju je zadel hud udarec, izstopil je g. Fr. Jaklič s svojo gospo, rekši: „Ker je društvo član „Zveze“, katera ima za svojega častnega člana dr. Tavčarja, onega moža, čegar ideje in načela so nasprotna mojim idejam . . . in ker se je ta mož pokazal tako nizkotnega značaja v zadnjem zasedanju deželnega zbora napram moji osebi, si ne štejem v čast, sedeti v takem društvu“. Bravo! Nastal je nepopisen jok! Mene pa veseli, da gre ljulika kar sama iz pšenice. — Kakor je g. dr. Tavčar v deželnem zboru dokazal, je Jaklič slab matematečni ženij tamošnjega konsumnega društva.

Ali v Istri res učitelji in duhovniki ostanejo še dolgo v navideznem prijateljstvu, pokaže bodočnost. Smešno pa je, ako pravi „Slovenčev“ članek „Duhovščina in učiteljstvo v Istri“ — „da se „Učit. Tov.“ naj ne utika v naše razmere“. Kdo zamore braniti, da bi šolski list ne smel pisati po svojem prepričanju? Ali imajo samo klerikalci patent, da lahko vtikajo svoj nos v vse . . . tudi v privatne razmere??

Lobt und preiset einander nur zu!
Blast Wolken von Weihrauch!
Wenn Ihr's selber nicht thut —
Anderen fällt's sicher nicht ein.

V Gradcu je 5. roznika Valentin Stolzer, 58 let star, bivši učitelj in cerkveni skladatelj, skočil v Muro, a ga je rešil neki policaj. Bil je brez penzije odstavljén, in beda ga je gnala k samomoru. Glejte, kako ljubeznivo ravna štaj. deželni šol. svet z učitelji??

Mariborski učitelji niso za zedinjenje štaj. učiteljstva, ker jih slovenski listi preveč napadajo. No, mariborski in ptujski učitelji prekašajo vse druge s svojo nemško zagrizenostjo in arogantnostjo, kar so nedavno pokazali na šolskih izletih. Poturica je hujša od Turka! — V želodcu pa imajo tudi svojega poslanca dr. Kokoschinegga, ki je dejal: „Die Lehrer mögen die Gemeinden endlich in Ruhe lassen — es ist jetzt nichts mehr möglich — in 10 Jahren sehen wir uns wieder“. Nemški učitelji, le pogledjte si svoje poslance.

Ako učitelji kritikujejo klerikalne poslance, tedaj so že zavrgli narodnost, kakor je čenčal enkrat „Slovenski Gospodar“. Poslanec župnik Žičkar je rekel na shodu v Zavrčju, naj otroci nehajo hoditi v šolo že koncem 12. leta svoje starosti. Torej slovenski narod, ki bije ljuti boj na političnem, duševnem, gospodarskem in kulturnem polju s svojimi mogočnimi sosedi, ne potrebuje višje omike? Naši nasprotniki pa si ustanavljajo vse raznovrstne šole in povsod, kjer je le peščica otrok, si tako kujejo orožje proti nam. Žalostno, da tega nočejo uvideti naši poslanci.

Dr. Gregorčič, baje „ljubljenec naroda“, je ustanovil v Gorici še klerikalno „centrifugalno“ posojilnico, v politiki pa je tako grdo zavozil, da se morda desetletja ne bode dalo popraviti. Kapituliral je pred Missijo, dež. glavarjem in ces. namestnikom. Brez najmanjše pridobitve je peljal svoje ovčice v deželni zbor ter tam celo — čujte, klerikalci! — laško govoril in debatiral. Kaj ne, tak klerikalec je imeniten vodja goriških Slovencev! Ali je to klerikalna politika? Potem ni vredna piškavega oreha. — Čudno je še, da so tudi profesorji dr. Kos, Berbuč et tutti quanti v klerikalnem taboru. Morda čakajo, da jih nastavi Missija na svojih ustanavljajočih klerikalnih zavodih za docente.

Češka obstrukcija v državnem zboru je sijajno zmagala. Tudi obstrukcija učencev na trgovinski in nautični akademiji v Trstu je zmagala. Bili so toženi radi žaljenja Njih Veličanstva, a sodišče jih je oprostilo, slovanski profesor Cubretović pa je bil prestavljen v Spljet. Bravo!

Rešetar.

D o p i s i.

Štajersko.

Iz Konjic. V prijateljskih sestankih se spominjamo premnogokrat rajnega gosp. c. kr. okr. šol. nadzornika L e i t g e b a, ki je bil radi svoje kolegijalnosti in družabne